

4. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві / Колективна монографія. Інститут соціології НАНУ. – Київ, 2007. – 144с.

5. Клещина И. Гендерный подход в системе психологического образования [Электронный ресурс] / И.Клещина. – Режим доступа: <http://www.a-z.ru/women/texts/kletzir-e.htm>

6. Плахотнік О.В. Філософія, освіта, гендер: пошуки місця зустрічі / О.В.Плахотнік // Наукові записи Харківського військового університету. Соціальна філософія. Психологія. Вип. XIV. – Харків: ХВУ. – 2002. – С.145-150.

7. Скворода Г. Повне зібрання творців: У 2т. / Г. Скворода. – К., 1973. – Т.1 – 530 с.

8. Словарь гендерных терминов / Под ред. А.А.Денисовой / Региональная общественная организация «Восток – Запад»: Женские инновационные проекты». – М.: Информация XXI век, 2002. – 256с.

9. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні / Д. Чижевський. – К.: Вид-во «Обрії» при УКСП «Кобза». – 1992. – 230 с.

10. Ярская-Смирнова Е. Гендерное неравенство в образовании: понятие скрытого учебного плана / Е. Ярская-Смирнова // Гендерные исследования. – 2000. – №5. – С.295-301.

11. Ярская-Смирнова Е. Возникновение и развитие гендерных исследований в США и Западной Европе / Е. Ярская-Смирнова // Введение в гендерные исследования. – Харьков: ХЦТИ, 2001. – 708 с.

12. Blossfeld H.P. Persisting Barriers sn Persisting Inequality – Changing Educational Attainment in Thirteen Countries / Blossfeld H.P., Shavit Y. – Boulder: CO Westview Press, 1993. –P.1-23.

13. Commission of the European Communities (CEC) // Detailed work programme on the follow – up of the objectives of Education and training systems in Europe. – 2002. –P.142

References

1. Berdyaev N. A. Smyisl tvorchestva / N.A.Berdyaev // – М.: Pravda, 1989. – S.412

2. Vashetina O.V. Genderniy pohod v obrazovatelnykh sistemah Velikobritanii i SShA: avtoref. dis. na soiskanie uchenoy stepeni kand. ped. nauk: spets.13.00.01 – «Teoriya i istoriya pedagogiki» / O.V.Vashetina // – Kazan, 2011 – 21 s.

3. Haidenko V. Ukrainski pidruchnyky pochatkovoї shkoly: prykhovanyi navchalnyi plan i stereotyipy [Tekst]: khrestomatiiia / V.Haidenko, I.Predborska // Henderna pedahohika. Khrestomatiiia: Navchalnyi posibnyk / red. V. Haidenko. – Sumy: Universytetska knyha, 2006. – S.223-239.

4. Henderni stereotyipy ta stavlennia hromadskosti do hendernykh problem v ukrainskomu suspilstvi / Kolektyvna monohrafiia. Instytut sotsiolohii NANU. – Kyiv, 2007. – 144s.

5. Kletsina I. Genderniy podhod v sisteme psihologicheskogo obraovaniya [Elektronnyy resurs] / I.Klntsina. – Rezhim dostupu: <http://www.a-z.ru/women/texts/kletzir-e.htm>

6. Plakhotnik O.V. Filosofii, osvita, hender: poshuky mistitsia zustrichi/ O.V.Plakhotnik // Naukovi zapysy Kharkivskoho viiskovoho universytetu. Sotsialna filosofiiia. Psykholohiia. Vyp. XIV. – Kharkiv: KhVU. – 2002. – S.145-150.

7. Skovoroda H. Povne zibrannia tvortsviv: U 2t. / H. Skovoroda. – К., 1973. – Т.1 – 530 с.

8. Slovar gendernyih terminov / Pod red. А.А.Денисовоу / Regionalnaya obschestvennaya organizatsiya «Vostok – Zapad»: Zhenskeie innovatsionnyie proektyi». – М.: Informatsiya NHI vek, 2002. – 256 s.

9. Chyzhevskiy D. Narysy z istorii filosofii na Ukraini / D. Chyzhevskiy. – К.: Vyd-vo «Obrii» pry UKSP «Kobza». – 1992. – 230 s.

10. Yarskaya-Smirnova E. Gendernoe neravenstvo v obrazovanii: ponyatie skryitogo uchebnogo plana / E. Yarskaya-Smirnova // Gendernyie issledovaniya. – 2000. – #5. – S.295-301.

11. Yarskaya-Smirnova E. Vozniknovenie i razvitie gendernyih issledovaniy v SShA i Zapadnoy Evrope / E. Yarskaya-Smirnova // Vvedenie v gendernyie issledovaniya. – Harkov: HTSTI, 2001. – 708 s.

12. Blossfeld H.P. Persisting Barriers sn Persisting Inequality – Changing Educational Attainment in Thirteen Countries / Blossfeld H.P., Shavit Y. – Boulder: CO Westview Press, 1993. – P.1-23.

13. Commission of the European Communities (CEC) // Detailed work programme on the follow – up of the objectives of Education and training systems in Europe. – 2002. –P.142

Antifyeyeva H., Melitopol State Pedagogical University Bohdan Khmelnytsky, (Ukraine, Melitopol), roman.xdsl@rambler.ru

The problem of gender equality and no equality in cultural-educational space: the philosophical analysis

The article dedicated to the philosophical and educational products studied the issue of gender equality and inequality in the cultural and educational space. Directions of gender in educational space that reveals the essence of gender equality / inequality in the university are analyzed. The relevance of gender in education is that the main tasks of personality through education are not only the transfer of knowledge, but in the translation of social experience. Schools that are agents of socialization of the individual are also repeaters gender stereotypes and structures, which are formed under the influence of society.

Keywords: gender, gender unequal gender equality, gender education, a student of the university.

Антифеева К., Мелитопольский государственный педагогический университет, имени Богдана Хмельницкого, (Украина, Мелитополь), roman.xdsl@rambler.ru

Проблема гендерного равенства и неравенства в культурно-образовательном пространстве: философский анализ

В статье с философско-образовательных позиций исследована проблема гендерного равенства и неравенства в культурно-образовательном пространстве. Проанализированы направления в гендерно образовательном пространстве, которые раскрывают сущность гендерного равенства / неравенства в ВУЗе. Актуальность гендерной проблематики в образовании заключается в том, что основными задачами становления личности средствами образования являются не только передача знаний, но и в трансляция социального опыта. Учебные заведения, которые являются агентами социализации личности, являются еще и ретрансляторами гендерных стереотипов и укладов, которые формируются под влиянием общества.

Ключевые слова: гендер, гендерная неравенство, гендерная равенство, гендерное образование, студент ВУЗа.

* * *

УДК 130.2:305

Кубко В. П.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності гуманітарного факультету, Одеський національний політехнічний університет (Україна, Одеса),
kubko_valentina@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Аналізується проблема формування гендерної культури студентів вищих навчальних закладів.

Мета: теоретично обґрунтувати умови формування гендерної культури студентів вищих навчальних закладів.

Висновки: гендерна культура студентів вищих навчальних закладів формується за наявності відповідної гендерної складової їхньої професійної освіти, що зумовлено механізмом інтеграції гендерного підходу у її зміст і форми організації, а також дією певних педагогічних умов.

Ключові слова: гендерна культура, формування гендерної культури студентів, гендерна ідентичність, вищі навчальні заклади.

Ідеї гендерних досліджень знаменують сьогодні новий підхід і нове бачення світових перетворень, оскільки без них неможливо утвердити свободу, справедливість і соціальний прогрес. Тому творення нового українського суспільства на принципах справедливості й демократії можливе на засадах врахування концепції гендерного підходу щодо місця і ролі особистості жінки та чоловіка як рівних у правах, свободах, обов'язках, можливостях і відповідальності. Утвердження гендерної рівності потребує осмислення національних можливостей їх реалізації з урахуванням історично набутої практики суспільного життя чоловіка і жінки, національних традицій їх взаємовідносин, здобутків, освіти і рівня соціальної культури та її складової – гендерної культури.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати умови формування гендерної культури студентів вищих навчальних закладів.

Упродовж останніх років в Україні значно активізувалась наукова думка й діяльність, що спрямовані на гендерні перетворення у всіх сферах суспільного буття, у тому числі й у системі вищої освіти. Цьому сприяли проведені наукові дослідження з проблем: теорії та методології гендеру (О. Вороніна, І. Горошко, І. Жеребкіна, Г. Тьомкіна та ін.); впровадження принципів гендерної рівності й демократії у сферу освітнього простору сучасної вищої школи (В. Агеєв, Т. Булавина, Л. Бут, Т. Говорун, Я. Кічук та ін.); гендерної диференціації (Д. Батлер, О. де Бовуар, О. Здравомислова, А. Тьомкіна та ін.); участі жінок у суспільному житті та професійній діяльності (О. Гвоздьова, В. Герчикова, А. Чірікова та ін.); гендерної психології та педагогіки (Т. Говорун, О. Кікінежді, І. Кльоціна, І. Кін, В. Кравець та ін.); інтеграції гендерного підходу у систему вищої професійної освіти (П. П. Терзі, М. Букач, О. Булатова, І. Іванова, І. Луценко, І. Мунтян, О. Цокур та ін.).

Результати теоретичного аналізу наукових джерел засвідчили, що поняття гендерної культури здебільшого використовується дослідниками в контексті вирішення проблем демократизації й гуманізації українського суспільства загалом і вищої освіти зокрема, які стосуються створення рівних можливостей для всебічної самореалізації жіночої і чоловічої особистості у суспільній, професійній, освітній і сімейній сферах. При цьому дослідники єдині у думці, що наявний в Україні дисбаланс представництва чоловіків і жінок у державотворчій та управлінській діяльності, збільшення різниці тривалості життя чоловіків і жінок, подвійна зайнятість жінок, подвійні моральні стандарти свідчать про існування певних перешкод на шляху формування гендерної культури членів нашого суспільства. Причинами цього визнаються застарілі гендерні стереотипи у всіх сферах суспільного буття, що продовжують панувати як у масовій, так і особливо у професійній свідомості людей. При цьому відбувається дезорієнтація випускників вищих навчальних закладів: дотримання вже застарілих норм, цінностей і стандартів поведінки, не відповідають сучасному розвитку продуктивних сил і гендерному розподілу на ринку праці.

Звертаючи увагу на те, що проблема виховання гендерної культури у студентської молоді набуває особливого звучання в контексті державної гендерної політики в Україні, що викликано новими трансформаційними процесами як у світовій спільноті, так і в нашій державі, О. Кікінежді визначає гендерну культуру як знання соціально-психологічних механізмів становлення особистості жінки та чоловіка як рівних соціальних істот [4, с. 126].

Розглядаючи гендерну культуру як окреме соціальне явище та цілісний процес, спрямований на формування сучасного гуманітарного мислення, оволодіння гуманітарними знаннями, поглядами, переконаннями, ідеалами, О. Пашкова вважає її показником ступеню розвитку суспільства, а також мірою соціальної зрілості окремої особистості. Набуття молоддю, особливо студентами, ознак гендерної культури, на думку дослідниці, сприятиме формуванню свідомого ставлення до свого місця в житті й актуалізації потреб

до професійного й особистісного саморозвитку; усвідомленню кращих, тобто гуманістичних людських цінностей; розвитку духовних потреб; відповідального ставлення до майбутньої професії, усвідомлення її ролі в житті суспільства; вихованню в собі активних, соціально відповідальних громадян, які усвідомлюють себе членами суспільства; формуванню цілісної й адекватної уяви про світ, здатності осмислювати хід подій, висловлювати думки, погляди, переконання тощо [5, с. 112].

Аналізуючи реальний стан організації навчально-виховного процесу у вищій школі О. І. Василенко [1], Л. Гусякова, І. Даниленко, О. Плахотнік, М. Сухомлин [3], О. Кікінежді [4] акцентують увагу на тому, що традиційні гендерні стереотипи, які домінують в ній, відображаючи гендерну культуру суспільства, виконують такі функції: пояснювальну, ретрансляційну, регулятивну й виправдувальну. Причому, спрямованість регулятивної функції дещо застарілих гендерних стереотипів полягає у спрямуванні мислення студентів на здобуття «чоловічих» чи «жіночих» професій через асиметрію їхньої гендерної соціалізації. Як результат, завдяки дії регулятивної функції гендерних стереотипів впроваджується гендерна нерівність у вигляді зосередження уваги на діяльності чоловіків та ігноруванні життєвого досвіду жінок, їх ролі в суспільстві, пропаганді їх слабкості, залежності та акцентуванні на силі, рішучості, агресивності чоловіків. Пояснювальна функція застарілих гендерних стереотипів полягає у формуванні установок щодо поведінки статей, через що у реальній практиці вищої професійної школи і нині продовжує домінувати патріархальна ідеологія, наслідком дії якої є твердження, що вища освіта важлива саме для чоловічої, а не для жіночої особистості. Дія ретрансляційної функції застарілих гендерних стереотипів, для яких головною є установка, що жінка для самореалізації обов'язково повинна мати дітей, сприяла тому, що вища школа, як і інші соціальні інститути, акцентують увагу на сексуальності й материнстві жіночої особистості, значно зменшуючи значення її інших соціальних ролей, створюючи внутрішні конфлікти, які отримали назву «страх успіху», «конфлікт жінки, яка працює». Тобто така виправдовувальна функція застарілих гендерних стереотипів мотивує не тільки некоректну поведінку випускників вищих навчальних закладів, але й їхні необґрунтовані дії в плані стратегій власної життєдіяльності й кар'єрного зростання.

Узагальнення думок і пропозицій науковців дає підстави вважати, що формування гендерної культури студентів правомірно й доцільно здійснювати у чотирьох формах через:

– навчальні предмети, зокрема шляхом впровадження у нормативні гуманітарні дисципліни модулів з гендерної тематики та загалом програм нових гендерних спецкурсів чи факультативів;

– міжпредметну форму діяльності студентів у межах освітнього простору (спільні заняття, проведення семінарів, колоквиумів, комплексні наукові дослідження тощо);

– актуалізацію науково-дослідницької і позааудиторної виховної роботи (участь студентів у літніх гендерних школах і діяльності гендерних лабораторій, конкурсах і олімпіадах з проблем гендера; дистанційне навчання; відкриття гендерних центрів; дослідна робота та ін.) [6];

– організацію дозвілля і студентського життя за принципами гендерної рівності тощо (що відповідає Наказу МОН України від 10.09.2009).

Найважливішим фактором становлення гендерної ідентичності молоді періоду студентства, як відзначають П. П. Терзі [7], М. Хрустальова [8] та ін., є спілкування загалом і взаємодія з однокурсниками/однолітками зокрема. З цієї причини ефективність становлення їхньої гендерної ідентичності залежить від того, наскільки їх задовольняє взаємодія між дорослими, які створюють у них відчуття безпеки, надійності тощо і юнаком/дівчиною.

Таким чином, аналіз наведених вище досліджень дозволив установити, що:

– по-перше, під гендерною ідентичністю варто розуміти цілісне динамічне утворення особистості дівчат і юнаків періоду студентства, яке є базисним видом ідентичності, що включає сукупність інтелектуального, ціннісно-змістового й поведінкового компонентів, функціонування яких забезпечує самототожність їхньої особистості, цілісність і внутрішню безперервність статевої самосвідомості, виокремлення ціннісно-змістового ставлення до маскулінності/фемінності й статевої поведінки позитивної спрямованості, що відповідає їхній біологічній статі;

– по-друге, структурними компонентами гендерної ідентичності студентів є інтелектуальний (статева самосвідомість, чоловічий або жіночий тип мислення); ціннісно-змістовий (ставлення до чоловіка і жінки як цінності, вибір стратегії гендерної ідентичності: маскулінної, фемінної, андрогінної) і поведінковий (статевої поведінки позитивної спрямованості, що відповідає біологічній статі).

З урахуванням цього, правомірно було б зробити висновок, що гендерна культура студентів – це особливий спосіб оформлення ними своєї життєдіяльності, який зумовлений їхнім прагненням до максимальної реалізації своїх сил і здібностей як представників певної соціальної статі. Це прагнення виявляється через комплекс відповідних інтелектуальних, ціннісно-змістових і поведінкових характеристик їхньої особистості, заснованих на знанні основ гендерної теорії, розвитку духовних потреб, інтересів і смаків, що визначають вибір стратегії гендерної ідентичності, засвоєння цінностей, норм і правил статевої поведінки позитивної спрямованості, що відповідає їхній біологічній статі.

Відповідно до основних складових гендерної ідентичності юнаків і дівчат періоду студентської юності, за припущенням П. П. Терзі, з яким ми погоджуємося, основними компонентами структури їхньої гендерної культури мають бути такі, а саме:

– когнітивний компонент, що забезпечує знання ними поняттєво-термінологічного апарату й розуміння основних ідей гендерної теорії; наявність адекватних уявлень щодо діапазону ролей, обов'язків і норм маскулінності/фемінності в історичній ретроспективі й у сучасному суспільстві; усвідомлення сутності основних психологічних теорій маскулінності і фемінності (психоаналітичної, компліментарності, андрогінії, соціального навчання та ін.); осмислення функцій гендерних стереотипів і гендерних схем; розуміння особливостей становлення гендерної ідентичності особистості;

– аксіологічний компонент, що забезпечує визнання доцільності ідей гендерної рівності, цінності кожної особистості і її самореалізації незалежно від статевої належності; орієнтацію на забезпечення рівності можливостей і участі представників жіночої й чоловічої статі в публічній і приватній сферах життя; відмову від застарілих гендерних (патріархальних) стереотипів (ігнорування жіночого досвіду, ролі жінок у суспільстві; поляризації чоловічих і жіночих рис, діяльностей, абсолютної фемінності/маскулінності; асиметрія в розподілі влади й доступу до ресурсів; обмеження прав і можливостей у виборі професії, розподілі добробуту та ін.); спрямованість на самодослідження гендерних особливостей своєї особистості; позитивне ставлення до себе як представника певної статі; орієнтацію на самовдосконалення якостей своєї особистості за допомогою розширення репертуару й діапазону гендерних ролей;

– дієво-практичний компонент, що забезпечує прояв поваги до особистості незалежно від її статевої належності й вираженості рис маскулінності/фемінності; толерантність у взаємодії з людьми різної спрямованості їхньої гендерної ідентичності; демонстрацію досвіду егалітарної поведінки з людьми протилежної статі в різних ситуаціях (навчальних, професійних, ділових, сімейно-побутових та ін.); непримиренність у боротьбі із застарілими гендерними стереотипами в особистому досвіді статевої взаємодії; участь у виконанні дій, типових й нетипових для чоловічих і жіночих видів діяльності та ролей; самовиховання рис своєї особистості, які сприяють становленню гендерної ідентичності позитивної спрямованості, що відповідає біологічній статі [7, с. 10].

Таким чином, гендерна культура – це особливий вид «локальної» культури, властивий суспільству й конкретній людині як суб'єкту суспільних відносин. Гендерна культура студентів вищих навчальних закладів як феномен їхнього духовного світу – це особливий спосіб оформлення ними своєї життєдіяльності, зумовлений їхнім прагненням до максимальної реалізації своїх сил і здібностей як представників певної соціальної статі, що проявляється через комплекс відповідних інтелектуальних, ціннісно-змістових і поведінкових характеристик їхньої особистості, заснованих на знанні основ гендерної теорії, розвитку духовних потреб, інтересів і смаків, що визначають вибір стратегії гендерної ідентичності, засвоєння цінностей, норм і правил статевої поведінки позитивної спрямованості, що відповідає біологічній статі.

Важливо описати модель, спрямовану на формування гендерної культури студентів вищих навчальних закладів. При цьому варто врахувати, що її сутність складалася в пробудженні й розвитку в молоді кожної з ознак вияву основних компонентів структури даного феномена – когнітивного, аксіологічного й дієво-практичного в їх єдності.

Враховуючи те, що поняття гендер відображає складний соціокультурний процес становлення відмінностей у чоловічих і жіночих ролях, поведінці, ментальних і емоційних параметрах і ознаках, а також те, що формування гендера здійснюється або шляхом соціалізації (розподіл праці, система гендерних ролей, сім'я, засоби масової інформації), або за умов самотворення

людини на рівні її настанов і самореалізації, через які опосередковується процес прийняття заданих соціумом гендерних схем, стереотипів і моделей поведінки, під маскулінною культурою ми розуміємо спосіб оформлення життєдіяльності особистості, безпосередньо пов'язаний з її індивідуалізацією, тобто розвитком її від середовищної залежності до автономності, від конформності до вільного самовизначення, коли вона самостійно приймає своє життєве завдання, визначає покликання, самореалізується, набуваючи рис, що традиційно асоціюються з чоловіками (агресивний, активний, владний, здібний, енергійний, незалежний і т. ін.). Під фемінною культурою ми розуміємо спосіб оформлення життєдіяльності особистості, який пов'язаний з її децентрацією, тобто зміщенням мотиваційно-ціннісної домінанти з егоцентричних і групоцентричних прагнень на універсально-милосердні та альтруїстичні, через що вона набуває рис, що традиційно асоціюються з жінками (ніжна, допитлива, чарівна, емоційна, добра, співчутлива, терпляча, сентиментальна, розуміюча, сексуальна та ін.). Під андрогінною культурою ми розуміємо спосіб оформлення життєдіяльності особистості, який пов'язаний з набуттям нею і успішним поєднанням в собі традиційних ознак маскулінності і фемінності як автономних, рівноправних психологічних характеристик, що забезпечують її душевне благополуччя, психологічну гнучкість та індивідуальну варіативність поведінки в залежності від умов соціальної ситуації (емпатія, чуйність, впевненість, незалежність, цілеспрямованість і т. ін.).

Варто у вищій школі пропонувати студентам семінарські та тренінгові заняття, у яких, намагаючись створити ситуації діалогізації виховання студентів під час засвоєння ними матеріалу гендерної проблематики, слід використовувати засоби індивідуальної й групової рефлексії. Доцільність цього ми вбачаємо в тому, щоб, по-перше, допомогти студентам усвідомити й перебороти застарілі гендерні стереотипи, а по-друге, – змінити їх ставлення до соціального оточення і до власної особистості, з урахуванням фактора власної гендерної ідентичності.

Крім того, як і на позааудиторних виховних заняттях, впродовж різноманітних занять, тренінгів можна застосовувати ігрові методи гендерно зорієнтованого виховання. Саме використання ігрових методів у процесі проведення тренінгових занять, на нашу думку, може бути надзвичайно продуктивним. І, якщо на першій стадії організації групової роботи зі студентами використання ігор буде корисним для подолання їхньої скучності й напруженості як учасників гендерно зорієнтованого виховання, оскільки вони є засобом безболісного зняття «психологічного захисту», то пізніше ігри ставатимуть інструментом діагностики й самодіагностики. У цьому ракурсі ігри дозволяють викладачеві ненав'язливо, поступово виявити наявність труднощів у спілкуванні зі студентами та між студентами різної статі і серйозних психологічних проблем, які ускладнюють сприйняття й засвоєння інформації гендерної тематики.

Загалом, завдяки використанню засобів ігрового моделювання може значно інтенсифікуватися процес гендерно зорієнтованого виховання, оскільки завдяки їх використанню закріплюватимуться нові й необхідні

поведінкові навички студентів, що свідчитимуть про сформованість у них кожного з компонентів гендерної культури. Крім того, ними будуть знаходитися способи оптимальної взаємодії з іншими людьми – представниками своєї й протилежної статі, які здавалися раніше недоступними, будуть формуватися та закріплюватися професійно важливі вербальні й невербальні комунікативні вміння, що вкрай необхідні для прояву гендерної культури особистості.

Отже, нами з'ясовано, що гендерна культура студентів вищих навчальних закладів формується за наявності відповідної гендерної складової їхньої професійної освіти, що зумовлено механізмом інтеграції гендерного підходу у її зміст і форми організації, а також дією певних педагогічних умов.

Проведене дослідження дає можливість на новому рівні вирішувати актуальні питання, які стосуються як вдосконалення змісту, форм і методів гендерної освіти й виховання студентів вищих навчальних закладів загалом, так і формування в них гендерної культури зокрема. Подальшого дослідження потребують питання нових технологій гендерної освіти й виховання студентів старших курсів вищих навчальних закладів, а також психолого-педагогічної перепідготовки викладачів вищої школи як фахівців з гендерних проблем.

Список використаних джерел

1. Васильченко О. І. Формування гендерної культури студентів університету як предмет і об'єкт дослідження [Електронний ресурс] / О. І. Васильченко // Вісник Запорізького національного університету. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. стат. / голов. ред. Л. І. Міщик. – Запоріжжя, 2008. – №1. – С.48–52. – Режим доступу: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivvydannya/vznu/pedagogichni/2008_1/vypusky/2008-26-06/vasilchenko.pdf. – с.52.
2. Владова Н. В. Аналіз гендерних трансформацій в Україні [Текст] / Н. В. Владова // Молода наука – 2012: збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених: у 7 т. / ред. кол. О. Г. Бондар та ін.; відп. за вип. С. О. Сириця. – Запоріжжя, 2012. – С.347–351. – Бібліогр.: 5 назв.
3. Гендерні проблеми очима студентства: аналітична доповідь [Електронний ресурс] / Л. Гусякова, І. Даниленко, О. Плахотнік, М. Сухомлин. – Харків: Райдер, 2009. – 64 с. – Режим доступу: 37 <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi15/0011058.pdf>. – ISBN 978-966-1511-25-4.
4. Кікінежді О. Інноваційні підходи до формування гендерної культури у студентської молоді [Текст] / О. Кікінежді // Психолого-педагогічні засади професійного становлення особистості практичного психолога і соціального педагога в умовах вищої школи: зб. мат. Всеукр. наук.–практ. конф. – Тернопіль: ТДПУ, 2003. – С.128–135.
5. Пашкова О. Гендерна культура, особистість і суспільство [Текст] / О. Пашкова // Теорія і практика гендерного виховання студентської молоді: досвід, проблеми, перспективи: збірник матеріалів Міжнародної наук.–практич. конференції, м. Запоріжжя, 11–12 листопада 2004 р. / від. ред. Міщик Л. І. – Запоріжжя, 2004. – С.80–82. – Бібліогр.: с. 82.
6. Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту: Наказ МОН України від 10.09.2009 р. №839 [Електронний ресурс] / Україна. Міністерство освіти і науки // Освіта в Україні. – 2012. – №2. – С.67. – Режим доступу: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/OsvitavUkraini/2012osvitavukraini2/36.rtf>.
7. Терзі П. П. Формування гендерної культури студентів вищих технічних навчальних закладів [Текст] / П. П. Терзі // Автореферат дис. ... канд. педагогічних наук. – Кіровоград, 2007. – 22 с.
8. Хрусталева М. Некоторые гендерные особенности мотивационной готовности студентов к самостоятельной активности на рынке труда [Текст] / М. Хрусталева // Теорія і практика гендерного виховання студентської молоді: досвід, проблеми, перспективи: збірник матеріалів Міжнародної наук.–практич. конференції, м. Запоріжжя, 11–12 листопада 2004 р. / від. ред. Міщик Л. І. – Запоріжжя, 2004. – С.135–136.

References

1. Vasilchenko O. I. Formuvannya gendernoji kulturi studentiv universitetu yak predmet i object doslidzhenja / O. I. Vasilchenko // Visnik Zaporizkogo nacionalnogo universitetu. Serija: Pedagogichni nauki: zb. nauk. stat. / goljv. red. L. I. Mischik. – Zaporizzja, 2008. – №1. – S.48–52. – Regim dostupu: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivvydannya/vznu/pedagogichni/2008_1/vypusky/2008–26–06/vasilchenko.pdf. – s.52.
2. Vladova N. V. Analiz gendernich transformacij v Ukraini / N. V. Vladova // Moloda nauka – 2012: zbirnik naukovich praz studentiv, aspirantiv i molodich vchenich: u 7 t. / red. kol. O. G. Bondar ta in.; vidp. za vip. S. O. Siriza. – Zaporizzja, 2012. – S.347–351. – Bibliogr.: 5 nazv.
3. Genderni problemi ochima studentstva: analitichna dopovid / L. Gusljakova, I. Danilenko, O. Plachotnik, M. Suchomlin. – Kharkov: Bibliobooks/Inshi15/0011058.pdf. – ISBN 978–966–1511–25–4.
4. Kikinezdi O. Innovacijni pidkhodi do formuvannya Formuvannya gendernoji culture u studentskoj molodi / O. Kikinezdi // Psikhologo–pedagogichni zasady profesijnogo stanvlennja osobistosti praktichnogo psikhologa i socialnogo pedagoga v umovach vischoj shkoli: zb. mat. vseukr. nauk.–prakt. konf. – Ternopil: TDPU, 2003. – S.128–135.
5. Paschkova O. Genderna cultura, osobistist i suspilstvo / O. Paschkova // Teoria i praktika gendernogo vikhovannja studentskoj molodi: dosvid, problemi, perspektivi: zbirnik materialiv Miznarodnoi nauk.– prakt. konf., g. Zaporizzja, 11–12 listonada 2004 r. / vid. red. Mischik L. I. – Zaporizzja, 2004. – S.80–82. – bibliogr.: s. 82.
6. Pro vprovadzennja prinzipiv gendernoji ravnosti v osvitu: Nakaz MON Ukraine vid 10.09.2009 r. №839 / Ukraine. Ministerstvo osvini i nauri // Osvita v Ukraini. – 2012. – №2. – S.67. – Regim dostupu: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/OsvitavUkraini/2012osvitavukraini2/36.rtf>.
7. Terzi P. P. Formuvannya gendernoi culture studentiv vischikh tekhnichnih navchalnih zakladiv / P. P. Terzi // Avtoreferat dis. ... kand. pedagogichnih nauk. – Kirovograd, 2007. – 22 s.
8. Khrustaleva M. Nekotore gendernie osobennosti motivazionnoi gotovnosti studentov k camostojatelnoi aktivnosti na rinke truda / M. Khrustaleva // Teoria i praktika gendernogo vikhovannja studentskoj molodi: dosvid, problemi, perspektivi: zbirnik materialiv Miznarodnoi nauk.–prakt. konf., g. Zaporizzja, 11–12 listonada 2004 r. / vid. red. Mischik L. I. – Zaporizzja, 2004. – S.135–136.

Kubko V. P., candidate of philosophical sciences, associate professor of the Department of documentation and information activities of the Odessa National Polytechnic University (Ukraine, Odessa), kubko_valentina@ukr.net

The formation of gender culture of the high education establishment students

The problem of gender culture formation of university students. Objective: theoretically justify gender culture conditions of the high school students.

Conclusions: gender culture university students formed with the appropriate gender component of their professional education, due to the mechanism of integration of gender approach in its contents and forms of organization and action of certain pedagogical conditions.

Keywords: gender culture, the formation of gender culture of the students, gender identity, institutions of higher education.

Кубко В. П., кандидат философских наук, доцент кафедры документоведения и информационной деятельности гуманитарного факультета, Одесский национальный политехнический университет (Украина, Одесса), kubko_valentina@ukr.net

Формирование гендерной культуры студентов высших учебных заведений

Анализируется проблема формирования гендерной культуры студентов высших учебных заведений.

Цель: теоретически обосновать условия формирования гендерной культуры студентов высших учебных заведений.

Выводы: гендерная культура студентов высших учебных заведений формируется при наличии соответствующей гендерной составляющей их профессионального обучения, что обусловлено механизмом интеграции гендерного подхода в его содержание и формы организации, а также действием определенных педагогических условий.

Ключевые слова: гендерная культура, формирование гендерной культуры студентов, гендерная идентичность, высшие учебные заведения.

* * *

УДК 37.01/.371.671–029:1(045)

Гуменюк А. М., кандидат философських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін, Хмельницька гуманітарно–педагогічна академія (Україна, Хмельницький), annagumenuk@mail.ru

Підручник як один із засобів становлення нелінійного мислення майбутнього педагога в умовах модернізації вищої педагогічної освіти

Переосмислено роль сучасного підручника у процесі підготовки майбутніх педагогів у вищих педагогічних навчальних закладах. Проаналізовано структуру та зміст сучасних підручників з педагогіки з точки зору відповідності сучасним освітнім тенденціям. На основі проведеного аналізу, запропоновано шляхи когнітивної переорієнтації змісту навчального матеріалу у підручниках і посібниках з педагогічних дисциплін з метою вдосконалення процесу підготовки сучасного педагога, а саме побудова змісту на засадах методологічного плюралізму; презентація педагогічних проблем як поліальтернативних; проблемний характер викладу навчального матеріалу і завдань; відкритість навчального матеріалу для доповнень.

Ключові слова: нелінійне мислення, освітня парадигма, модернізація освіти, самоорганізація, особистісна трансформація.

Звернення до проблематики переосмислення ролі сучасного підручника з педагогіки у процесі підготовки майбутніх вчителів, а також перегляду його змістового наповнення зумовлене передусім парадигмальними зрушеннями в сучасній освіті та тими викликами, які вони створюють.

Такі зрушення вимагають від педагога спроможності: долати стереотипи; адекватно сприймати швидкозмінвану реальність; аналізувати процеси і явища за доби лімінальності, коли руйнуються традиційні цінності, а нові ще не з'явилися, відбувається хаотизація соціокультурного простору, наростання невизначеності буття, стохастичності і можливості ризиків; приймати адекватні рішення в умовах нестандартної ситуації, здійснювати свідомий вибір шляхів і методів освітньої діяльності та досягати визначених нею цілей. Такий стиль діяльності зумовлює необхідність становлення нелінійного мислення педагога, що дозволяє розглядати складнісні, багатовимірні, нерівноважні системи, до яких відноситься й освіта.

Потреба у подібній переорієнтації спричинена появою нового типу особистості – номадичної, що відкрита до взаємодії, знаходиться у процесі постійного творчого пошуку, самоструктурування та самовибудовування. За таких умов потребують перегляду й функції педагога: він виступає не лише транслятором соціального досвіду, а й фасилітатором, який допомагає у виборі можливих шляхів розвитку особистості, залучається до співчасті у процесі її становлення. У контексті сформульованих освітніх проблем нелінійні стратегії мислення виступатимуть одним з методологічних орієнтирів особистісної трансформації педагога, а, отже, модернізації вищої педагогічної освіти.

У сучасному філософсько–освітньому дискурсі дослідженню проблем модернізації вищої педагогічної освіти, методологічних засад сучасної освітньої парадигми, а також становлення нелінійного мислення педагога присвячені праці: В. Андрущенка, О. Базалука, В. Беха, В. Воронкової, Б. Гершунського, О. Гомілка, Л. Горбунової, С. Клепка, Н. Кочубей, В. Кременя, М. Култаєвої, В. Кушерця, М. Михальченка, В. Пазенка, І. Предборської, М. Романенка, Н. Скотної, Т. Троїцької, В. Шинкарука, Н. Шубелки та ін.